
LITERATUURBESPREKING

"Voorstel Dossiervorming RIAGG"

Voorstel Dossiervorming RIAGG

A.A.J.M. Beenackers

Uitgeverij Eburon Delft 1995

ISBN 90-5166-471-0 pag. 61

Een man die zegt dat hij graag komt om met de praktijkmensen van gedachten te wisselen over de inhoud van zijn boek, is in ieder geval gepassioneerd over hetgeen hij te melden heeft.

In dit geval vind ik het een bijzondere prestatie want de thematiek waar hij over schrijft, is redelijk abstract.

Beenackers kreeg van zijn directie, RIAGG Flevoland en RIAGG Gooi en Vechtstreek, de opdracht een dossier te ontwerpen dat "qua inhoud en vormgeving volledig op de hulpverlening is toegesneden, en tegelijkertijd beantwoordt aan het juridisch kader waaraan de hulpverlening gebonden is" (citaat uit het voorwoord).

Het boek munt uit, wat mij betreft, in "kort en bondigheid" zonder dat de inhoud eronder te lijden heeft. Via de functies van het dossier, het hulpverleningsinstrument komt Beenackers bij het behandelplan. Dit is het meest relevante hoofdstuk van het boek waarin de kernpunten van de behandeling besproken worden, namelijk *klachten*, *hypothese*, *voorgenomen methode* en *beoogd resultaat*.

Tijdens zijn uitleg over het boek die ik in Groningen mocht bijwonen vond ik met name de hypothese-gedachte interessant. De hypothese heeft betrekking op het middel waarmee de doelen bereikt moeten worden (eenvoudig gezegd: wat is de klacht die uiteindelijk moet verdwijnen, dan wel zo veel mogelijk moet afnemen). De hypothese zegt iets over de omstandigheden of condities die de

klachten in stand houden. Dit is een belangrijk aangrijpingspunt om de interventies op te richten

Op verpleegkundig terrein zijn een aantal mensen bezig om iets te zeggen over de kwaliteit van de interventies, dan wel de prognose over de interventie (Mw. Jannie Boomsma die onderzoek doet naar de psychiatrische thuiszorg en SPITS-projecten vanuit het AZG Groningen en dhr. Gert Schout van de Hanzehogeschool die onderzoek wil starten over de effecten van het verpleegkundig handelen).

Het hypothetisch redeneren volgens Beenackers is een nuttige schakel in het proces van methodisch redeneren over de effecten van het verpleegkundig handelen.

Terug naar Beenackers. Naast het intakeverslag, doorlopende aantekeningen, evaluaties krijgen de brieven aan de verwijzers (huisartsen) de nodige aandacht. Het geheel wordt nog eens kort en bondig samengevat in 14 richtlijnen, waarna het boek eindigt met een hoofdstuk over de juridische aspecten.

Beenackers heeft met dit boekje een goede bijdrage geleverd over het omgaan met het dossier binnen de ambulante hulpverlening en iedere instelling die problemen heeft met hulpverleners die hun dossier niet goed bijhouden, zouden Beenackers eens moeten uitnodigen om aan de hand van dit boekje over het dossier te komen praten.

Mijn hypothese is dat na het lezen van dit boekje de hulpverlener gemotiveerder met het dossier zal omgaan en het zeker doelgerichter zal doen dan voorheen.

Van oppasser naar verpleegkundige

*Van oppasser naar verpleegkundige
Marianne de Leeuw, Jef Nieuwenhuis
en Maria Schilt.*

*Uitgeverij: De Tijdstroom Utrecht
ISBN 90-352-1821-3 pag.84*

In het voorwoord schrijft Peter Koopman "Wie zijn verleden niet kent is gedoemd dit te herhalen".

Ik zou hier een uitspraak van een ZuidAmerikaans dichter tegenover wil stellen om daarmee de hiermee in tegenstelling zijnde uitspraak die op de achterflap staat (Het beroep van de psychiatisch verpleegkundigen is in wezen in de afgelopen 70 jaar niet veranderd: aandacht en respect voor de beleving van patiënten zijn de basis gebleven voor de verpleegkundige zorg) en de uitspraak van Koopman te nuanceren: **"Wie weet doet zijn gehele leven hetzelfde, wie niet weet doet steeds iets anders"**.

Koopman heeft gelijk met zijn uitspraak over het kennen van het verleden maar ogenschijnlijk staat de uitspraak haaks op hetgeen op de achterflap wordt vermeld. En daar redt de ZuidAmerikaans ons, want het is wel degelijk de kracht van de verpleegkundigen die de cliënt wil volgen vanuit de eigen beleving van de cliënt. En dat is al die jaren zo geweest. Daarnaast is er genoeg veranderd voor verpleegkundigen. De titel is daarbij toepasselijk gekozen. Van de oppasser uit het beging van de eeuw, de uitvoerder van bovenaf gedirigeerde bevelen door medici, is het beroep van

verpleegkundige aan het uitgroeien tot een professie met de daaraan gestelde eisen.

Het boek is niet interessant voor diegenen die feiten willen kennen of ontwikkelingen eens goed op een rij gezet te krijgen.

Daarvoor lenen andere (methodische of geschiedkundige) boeken over de verpleging zich beter.

Nee, dit boek is voor degenen die tussen de zinnen door de sfeer van de tijd willen proeven om zodoende een beeld te vormen van de verpleegkundige van die tijd. Van de dertiger tot de negentiger jaren wordt er per decennium een kleurrijk beeld geschetst, waarbij ieder decennium wordt voorafgegaan door het schetsen van een beeld van die tijd.

Boeiend om te lezen, zeker om je eigen achtergrond te kennen. Niet door pure feiten, maar door verhalen waaruit de inspiratie en de drijfveren van het verpleegkundig beroep boeiend wordt neergezet.

Alleen jammer dat de schrijvers van het boek zich vertillen aan de uitspraak "dat de inhoudelijke basis van het beroep niet is veranderd door al de jaren".

Tussen oppasser en methodisch werker vanuit zorgperspectief ligt mijn inziens een te groot verschil om zo'n uitspraak te doen. Bovendien doe je de professional van tegenwoordig en daarmee het beroep tekort.

Gerard Lohuis

Vluchteling en Psychotrauma

Vluchteling en Psychotrauma
 onder red.: J.E. Hovens en
 M. Kooyman
 uitg.: Van Gorcum Assen 1997
 ISBN 90-232-3271-2 pag. 75, prijs 25,-

Anders dan het jaartal doet vermoeden, is dit boek een weergave van een congres dat op 4 oktober 1994 heeft plaatsgevonden. Gelukkig lijdt de inhoud niet aan actualiteitswaarde. De klinische zorg voor getraumatiseerde vluchtelingen en asielzoekers met ernstige psychiatrische problemen vindt in Nederland onder meer plaats in twee gespecialiseerde afdelingen: Phoenix (afdeling van de Gelderse Roos: voorheen PZ Wolfheze, en in de Vonk (afdeling van Centrum ' 45). Zij waren de initiatiefnemers van het congres dat een aardig boekje heeft opgeleverd.

Mw. Dr. I. Genefke uit Denemarken vertelt in dit boek over de ervaringen die zijn opgedaan in 20 jaar strijd tegen martelingen. De lichamelijke en psychologische martelmethode worden beschreven, evenals de effecten van de marteling. Opvallend is hierbij dat, en andere schrijvers van in dit boekje beschrijven het ook, er naast de posttraumatische stress-symptomatologie met name angst- en depressiesymptomatologie wordt beschreven.

Jarenlang onderzoek heeft aangetoond dat de methoden van marteling over de gehele wereld eenzelfde patroon onthult. Zowel Genefke als andere auteurs geven aan hoe dit herkent kan worden en welke behandelvorm daarbij past.

R.J. Kleber wijst in dit verband op de beperkingen van alleen een medische optiek op problematiek van trauma's bij

vluchtelingen. Hij geeft aan dat er naast posttraumatische problematiek en andere psychiatrische problematiek, oog en oor moet zijn voor het verwerken van schokkende gebeurtenissen op zich (hoeft op zich geen medisch probleem te zijn) alsmede voor de acculturatieproblematiek van de vluchteling.

Hij pleit dan ook voor een breder perspectief op schok- en traumaverwerking, waarin de posttraumatische stress-stoornis als een mogelijke categorie wordt opgenomen, als noodzakelijk. Tevens vraagt Kleber zich af of een emotionele verwerking van de trauma's op Westerse leest past bij iemand die uit een andere cultuur komt, en meer vertrouwd is met rituelen, beelden en ceremonieën. Praten en inzicht geven, kan dan wel eens averechts uitwerken.

De praktische uitvoering komt vervolgens meer aan bod bij de schrijvers J.E. Hovens, M. Kooyman en L. Moro.

Naast het terugdringen van de symptomen is er veel aandacht in de behandeling voor het leren ontdekken van nieuwe copingmechanismen om "beter te kunnen (over)leven". Daarnaast zijn het doorbreken van het sociale isolement en psycho-educatie in de verschillende behandelvormen terug te vinden.

"Vluchtelingen en Psychotrauma" is geen boekje dat uitputtend achtergronden belicht, maar in een notendop bovenstaande onderwerpen belicht. Het is boeiend om te lezen en geeft de stand van zaken t.a.v. de opvang en behandeling van getraumatiseerde asielzoekers en vluchtelingen weer.

Gerard Lohuis

Sexcounseling in de psychosociale hulpverlening

Sexcounseling in de psychosociale hulpverlening.

Marijke IJff. pag.: 178

*uitgeverij: Van Gorcum en Comp. B.V.
ISBN 90-232-3172 4, prijs: 35,-*

Sexcounseling is een vorm van hulpverlening voor mensen met sexuele klachten die middels een kortdurende therapie geholpen willen worden. De basisingrediënten van de therapie zijn: psycho-educatie, sensate focusoefeningen, cognitieve en gedragsadviezen.

Het boek, geschreven door Marijke IJff (maatschappelijk werker en seksuoloog) is geschreven op basis van jarenlange seksuologische hulpverlening en als docent seksuologie.

In het basisdeel, waar het boek mee begint, beschrijft ze de (werking) van de anatomie en fysiologie rondom de seksualiteit, informatie die ook nog bekend is van de biologielees op de middelbare school. Vervolgens gaat ze meer in op de problemen rondom de seksualiteit en beschrijft ze een 8-tal categorieën van oorzaken, te weten:

- gebrek aan kennis, onjuiste kennis
- gebrek aan vaardigheden
- angsten en remmingen
- lichamelijke factoren
- relationele factoren
- normen
- materiële factoren
- zingevingsproblemen

In deel twee en drie van het boek komen de methodische fasen aan bod. In de intakefase komt de probleemanalyse aan bod en ze

beschrijft in haar boek de meeste voorkomende problemen rondom de seksualiteit om vervolgens aandacht te besteden aan de manier waarop de probleemformulering met de cliënt besproken moet worden, alsmede het bespreken van het behandelplan.

Het behandelplan is grotendeels gebaseerd op een tweetal therapeutische technieken, de sensate focusoefening en (cognitieve) gedragstechnieken.

De cognitieve en gedragsgerichte benadering stoelt met name op afnemen van remmende gedachten en het stimuleren van positieve gedachten bij seksualiteit. (wordt ook gebruikt in de Rationeel Emotieve Therapie: RET). Bij de sensate focusoefening, genitaal of niet genitale oefeningen, gaat het erom dat de cliënt instructies krijgt en aan de hand van modellering gaat oefenen in de thuissituatie. Aan de hand van feedback over het thuisoefenen en bespreken tijdens de therapie wordt getracht de problematiek te verhelpen.

Zoals gezegd is sexcounseling een klachtgerichte behandeling waarbij dit boek naast uitleg, vele voorbeelden en oefeningen beschrijft.

De toon van het schrijven heeft me tijdens het lezen meerdere keren geïrriteerd. Het is nogal beleerend en voorschrijvend van toon. Maar eerlijk is eerlijk: het is de inhoud die de muziek bepaald, en de toonzetting is in deze ondergeschikt.

Gerard Lohuis

Tussen isolement en integratie

*Polstra, Louis,
Tussen isolement en integratie, een
onderzoek naar zorgcoördinatie in de
geestelijke gezondheidszorg.
SWP Utrecht,
ISBN 90-6665-248-9, f 42,50.*

De laatste jaren zijn er verschillende boeken verschenen over casemanagement. Hier is recent het proefschrift van Louis Polstra aan toegevoegd met de pakkende titel 'Tussen isolement en integratie'. In 1996 verscheen van Hans Kroon 'Groeiende zorg', een lijvig en doortimmerd onderzoek naar verschillende vormen van casemanagement, de geschiedenis, de theorie en de praktijk en het effect. Mijn vraag vooraf bij het boek van Polstra was dan ook of het iets nieuws kon toevoegen.

Polstra beschrijft het zorgcoördinatieproject Groningen, een eerste generatie zorgvernieuwingsprojecten. Samen met enkele andere casemanagements projecten was Groningen één van de eerste projecten die zich specifiek gingen richten op de marginaal levende psychiatrische patiënten. Polstra volgde dit project in het kader van een studie andragologie en we hebben reeds vaker publicaties van onder andere hem hierover mogen lezen. In dit boek gebruikt Polstra de term zorgcoördinatie. In zijn concept is dat hetzelfde als casemanagement.

In de eerste twee hoofdstukken wordt op abstracte wijze beschreven waarom men kiest voor de methodiek zorgcoördinatie, zowel landelijk, als in Groningen en geeft de schrijver een methodologische verantwoording.

In hoofdstuk drie wordt het begrip zorgcoördinatie geconceptualiseerd. Dit gebeurt op heldere wijze onder andere door middel van een definitie, de introductie van vier zorgcoördinatie modellen en een beschrijving van verwante begrippen als bemoeizorg, psychiatrische thuiszorg en woonbegeleiding. Deze begrippen worden vaak al te gemakkelijk op één hoop gegooid met zorgcoördinatie. Nadat op prima wijze en uitgebreid het project zelf, de cliëntkenmerken en de methodiek omschreven zijn, komt hoofdstuk zeven. Voor mij was dit het hoogtepunt van het boek. Dit hoofdstuk heet 'wel of niet begrijpen'. Via de ethische filosofie van Levinas gaat Polstra naar de harde praktijk van de cliënten en de werkers van het project. In dit hoofdstuk staat, volgens mij voor het eerste, beschreven hoe dynamisch zorgcoördinatie alleen al is door de vele ethische dilemma's waar je dagelijks mee geconfronteerd wordt (althans, met een doelgroep zoals in Groningen). Aan de hand van zeven cases wordt gereconstrueerd onder welke omstandigheden er welke ontwikkelingen waren en welke, al of niet expliciete, keuzes hieraan ten grondslag lagen. De cases worden op abstracte wijze nader bezien op vier items, die ontleend zijn aan Levinas: betrokkenheid, verantwoordelijkheid, persoonlijk contact en concrete hulp. Dit maakt inzichtelijk in welk krachtenveld de keuzes gemaakt zijn. In het laatste hoofdstuk worden antwoorden gegeven op de onderzoeksvragen, die in het eerste hoofdstuk gesteld zijn. Zorgcoördinatie (casemanagement) is een goede methodiek voor chronisch

psychiatrische patiënten, die deze zorg zelf niet (kunnen) organiseren. Het boek wordt besloten met aanbevelingen ten aanzien van zowel de zorgcoördinatie praktijk als het beleid.

Polstra's 'Tussen isolement en integratie' is een prachtig boek.

Voor de minder in het casemanagement ingevoerde lezer geeft het een overzicht. Nieuw, in boekvorm en voor mij, was de inzichtelijke reconstructie van een aantal praktijkgevallen betreffende de vraag: wel of niet begrijpen?

Jan Ravestein